

FRANCESC SERRA, UN XILXER A LES CORTS DE CADIS

per Ferran Valls i Planes

El 2011 és un any de pas entre dues commemoracions: el segon centenari de la inauguració de les Corts a Cadis (24 de setembre de 1810) i el de la Constitució de 1812, la Pepa, (19 de març de 1812). Per a commemorar aquests dos esdeveniments hem cregut oportú aportar una sèrie de dades sobre un dels diputats valencians que van participar tant en les Corts com en l'elaboració de la Constitució de 1812. Es tracta de Francesc Serra, natural de Xilxes, que va desenvolupar la seua carrera a la ciutat de València i del qual a penes tenim notícies sobre la seua vida abans de la participació a les Corts.

El present article pretén destacar el seu treball a les Corts, però, sobretot, aportar dades, fins ara inèdites, sobre els seus orígens familiars i la seua vida abans de ser nomenat diputat per València.

1.- La convocatòria a Corts i el nomenament de diputats.

Davant el buit de poder provocat, entre maig i juny de 1808, tant per la marxa a Baiona i posterior segrest de Ferran VII -juntament amb la resta de la família reial- per part de Napoleó, com per la passivitat del govern central (Junta de Govern i Consell de Castella) controlat pel general francès Murat (nomenat pel rei lloctinent del regne) i la presència de tropes invasores franceses en territori espanyol, va afavorir la creació de Junes locals i provincials que assumirien el govern mentre el rei estiguera captiu. Així, el 25 de maig de 1808 es va constituir la Junta Suprema de València que serà l'encarregada de governar els territoris de l'antic Regne. Vista la necessitat d'unificar criteris i esforços per a organitzar un govern paral·lel i dur endavant una guerra efectiva contra el francès, la Junta Suprema de València va promoure la creació d'una Junta que centralitzara i coordinara els esforços de la resta de les Junes. D'aquesta manera el 25 de setembre de 1808 es constituïa la Junta Central Suprema, sota la presidència del comte de Floridablanca, amb representants de les diferents Junes provincials i seu a la població madrilenya d'Aranjuez. Aquest organisme, màxim òrgan de govern de la nació, va publicar el Reial Decret de 22 de maig de 1809 pel qual es convocaven per a 1810 Corts extraordinàries a la ciutat de Cadis, una de les poques ciutats espanyoles no ocupades pels francesos durant la guerra. La Junta Central Suprema va ser substituïda el 29 de gener de 1810 pel Consell de Regència d'Espanya i les Índies, la qual va heretar els seus poders i, també, la missió d'organitzar tot el procés de les Corts.

Al gener de 1810, seguint les instruccions donades per la Junta Central Suprema l'1 d'eixe mateix mes, es va iniciar el procediment d'elecció de diputats. Es tractava d'un sufragi universal masculí i indirecte en tres graus, és a dir, els ciutadans no escollien directament els diputats, sinó que eren els seus representants els que els elegien. Tenien dret a vot tots els homes de nacionalitat espanyola, majors de 25 anys, aveïnats en el territori en el qual votaven i que tingueren casa oberta en la població. Quedaven exclosos el clero regular, els processats o condemnats, els deutors a les arques públiques, els estrangers i els funcionaris que, sota domini francès, gaudiren de prebendes.

Era un sufragi a 3 nivells: parròquia, partit o governació i província¹. Primerament, en cada municipi s'elegia un representant que, en la segona volta, es reuniria en la capital de la governació amb representants dels altres pobles per a escollir uns nous electors que representaren la governació. Aquests nous electors acudirien a la capital del regne o província on juntament amb el president de la Junta provincial, l'intendent, l'arquebisbe o el bisbe, el secretari i el regent de l'Audiència procedirien a l'elecció dels diputats a Corts que corresponien a cada regne o província. La base de l'elecció eren les províncies i corresponia un diputat per cada 50.000 habitants. Segons el cens de Godoy (1797), que era el que havien pres com a referència, el regne de València tenia una població de 825.059 habitants, per la qual cosa li corresponien 17 diputats²

Gràcies a un document conservat a l'Arxiu Històric Municipal de Castelló³ podem conèixer quins eren els electors que, per cada municipi de la governació de Castelló, van participar en la segona volta de les eleccions de diputats a Corts. A finals de gener de 1810 es van realitzar eleccions en els municipis de la nostra governació, de les quals van eixir nomenats els següents representants: Francesc Marín, per Borriana; Domènec Guillem, per Mascarell; el prevere Ramon Sanahuja, per Nules; els rectors Francesc Querol i Manuel López, per la Vall d'Uixó; Vicent Masia Rubió, per Moncofa; el prevere Miquel Vidal, per Xilxes; Tadeu Canes, per la Llosa; Josep Verdecho, per Almenara, i Miquel Martínez Aro, per la Vilavella, entre d'altres.

Amb posterioritat, els electors de la governació de Castelló van elegir els seus delegats que els representarien en la tercera volta. D'aquella elecció van eixir: Josep Vives, prevere de Castelló de la Plana; Felip Català, advocat i regidor perpetu de l'ajuntament de Castelló; Josep Verdecho, capità de milícies i veí d'Almenara; Manuel Polo, noble, comandant de les milícies de la governació de Castelló, veí de Vila-real, i Francesc Marín, advocat, primer tinent de milícies i veí de Borriana⁴.

Entre el 14 i 15 de febrer, al saló de la Casa Consistorial de la ciutat de València, es van reunir tots els compromissaris de les diferents governacions del regne, entre ells Francesc Serra com a elector per la governació de València. A les deliberacions es van afegir Josep Caro, president de la Junta de defensa de València; fra Joaquim Company, arquebisbe de la diòcesi; Vicent Cano Manuel, regent de la Reial Audiència; Llätzer de las Heras, intendent del regne; Josep Prat i Quadras, corregidor de València, i els tinentes generals Duc de Castropignano i Francesc Xavier Rovira. El dia 16 ja tenien enllestida la relació dels 17 diputats titulars i 5 suplents que corresponien a la jurisdicció electoral de València: Josep Martínez, Francesc Serra, Francesc Xavier Borrull, Josep Caro, Antoni Lloret, Manuel Albelda, Francesc Císcar, Antoni Samper, Salvador Gosàlvez,

¹ La distribució actual de províncies data de l'any 1833, amb una sèrie de modificacions posteriors en 1836 i 1851. A finals del segle XVIII, la reforma territorial del comte de Floridablanca va convertir l'antic regne de València en una província única dividida en governacions. Eixes governacions eren: Morella, Peníscola, Castelló, València, Alzira, San Felipe (Xàtiva), Cofrents, Montesa, Alcoi, Xixona, Dénia, Alacant i Oriola. (PIQUERAS, Juan i SANCHIS, Carme: *L'organització històrica del territori valencià*, València, Conselleria d'Obres Públiques, 1992, pp. 45-59)

² HERNANDO SERRA, Mª Pilar: *El Ayuntamiento de Valencia y la invasión napoleònica*, València, Universitat de València, 2004 (p. 466)

³ Arxiu Històric Municipal de Castelló (des d'ara AHMCs): Governació, Caixa 65 (1808-1813)

⁴ Archivo del Congreso de Diputados: Documentación electoral, 3, nº 1.

Manuel Vilafañe, Julià Piquer, Josep Lledó, Baltasar Esteller, Josep Bru, Vicent Tomàs Traver, Joaquim Llorenç Villanueva, Josep Castelló, Pere Aparici, Josep Torres, Carles Andrés, Josep Antoni Sombiola i Francesc Antoni Sirera (aquests cinc darrers com a suplents).

A més, segons la susdita instrucció de l'1 de gener de 1810, al regne-província de València li corresponia també un diputat elegit per cada ciutat del regne que durant les darreres Corts convocades el 1789 havien tingut representants (eixe era el cas de València i de Peníscola) i, també, un altre diputat escollit directament per la Junta Superior de la província. Aquests darrers diputats van ser: Joaquim Martínez i Joan Baptista Cerdà, per les ciutats, i Vicent Noguera Climent per la Junta Superior provincial.

Un total de 30 diputats, entre titulars i suplents, dels quals 5 no van arribar a les Corts. Julià Piquer, per motius desconeguts; mentre que Josep Bru, Josep Lledó, Salvador Gosàlvez i Joan Baptista Cerdà per haver estat capturats pels francesos abans d'arribar a Cadis.

De tots ells, volem destacar la figura del diputat Francesc Serra: els seus orígens (natural de Xilxes, la Plana Baixa), la seua formació i trajectòria professional (doctor en Teologia per la Universitat de València, professor, prevere i bibliotecari de l'Arquebisbat de València) i la seua activitat parlamentària a les Corts Extraordinàries.

2.- Cadis i l'activitat parlamentària.

Poc saben de la vida de Francesc Serra des del seu nomenament com a diputat fins a l'arribada a Cadis. Tan sols unes pinzellades generals relatades per Joaquim Llorenç Villanueva, un altre diputat valencià i amic de Serra, en el seu llibre "*Mi viaje a las Cortes*"⁵.

A principis del mes d'agost de 1810, els diputats valencians i les seues famílies es dirigeixen cap a la ciutat de Cartagena amb la finalitat d'embarcar en alguna nau que els porte a Cadis. En aquells moments la ciutat gaditana estava assetjada i tan sols es podia arribar per mar. Allí romanen fins a principis de setembre quan, amb motiu de detectar-se alguns casos de febre groga entre la població, han de fugir cap a la població de Torrevella. Poc abans, el 8 de setembre, quatre diputats (Josep Bru, Josep Lledó, Salvador Gosàlvez i Joan Baptista Cerdà) impacients per aplegar a Cadis, embarquen en un vaixell el qual, a l'altura de Màlaga, és capturat per corsaris francesos. Aquests diputats seran empresonats a l'Alhambra (Granada) i, per tant, no arribaran a les Corts. La resta dels diputats apleguen a Torrevella l'11 de setembre i fins al 27 queden confinats en quarantena, per evitar contagis a la població d'acollida. Acabat el període de confinament i després de fumigar els seus equipatges, s'estableixen en eixe poble a l'espera de notícies sobre els vaixells que els han de dur a Cadis. Allí es queden fins a la matinada del 8 d'octubre en què, per mar, es traslladen a Santa Pola on estan fondejats un vaixell i una fragata que els duren a Cadis. Passats de nou els corresponents controls sanitaris, embarquen en les naus i el 10 d'octubre salpen cap a Cadis. Després de quasi dues setmanes vorejant la costa, patint marors i esquivant possibles naus corsàries, arriben el 23 d'octubre a Cadis. Una vegada en la ciutat, els diputats i les seues famílies s'instal·len en cases d'algun amic o, en la

⁵ És una mena de diari elaborat pel propi Villanueva on descriu els diferents successos ocorreguts des que va eixir cap a Cadis, des de la seua Xàtiva natal, el 26 d'agost de 1810 fins al 16 de setembre de 1813, quan estan a punt de concloure les Corts extraordinàries. Detalla les peripècies del viatge així com un resum dia a dia de les sessions de les Corts. Aquesta obra va quedar inèdita fins a 1860.

majoria dels casos, en cases de lloguer. Francesc Serra, per la seua condició de prevere s'allotjarà al convent de Sant Francesc. El 24 d'octubre són convocats a la seua primera sessió a les Corts, situades al teatre de l'illa de León (actual San Fernando), on seran revisades les seues credencials i, després del jurament, prendran possessió dels respectius escons.

La ideologia dels diputats congregats a les Corts de Cadis no era homogènia. Encara que tradicionalment s'han classificat en absolutistes o servils (partidaris de mantenir el poder del rei, noblesa i clero intacte) i liberals (partidaris de reformes polítiques i socio-econòmiques que beneficien la burgesia emergent), hi havia diputats com Joaquim Llorenç Villanueva o el propi Francesc Serra, entre d'altres, que partint d'unes bases conservadores volien aprofitar els esdeveniments per a reformar, que no trencar, eixes bases. Eren uns conservadors amb tarannà il·lustrat⁶, clergues amb bona formació acadèmica i folgada situació econòmica, vinculats al corrent "janseanista", partidaris de canviar l'organització i disciplina eclesiàstica, així com de crear un nou model de religiositat més íntim, allunyat del barroquisme de les pràctiques religioses. Volien una Església nacional i pobra –com en els orígens–, governada pels bisbes els quals sols reconeixerien l'autoritat del Papa a nivell espiritual, no polític. Desitjaven unes pràctiques religioses autèntiques, lliures d'excessos i supersticions, que al llarg dels segles s'havien adherit i havien desvirtuat els seus principis.

Per tant, la participació de Serra a les Corts girarà al voltant de temes relacionats amb la reforma eclesiàstica. La seua activitat com a diputat la podem seguir a través dels diaris de sessions i, sobretot, d'allò que recull el seu amic Joaquim Llorenç Villanueva en les seues obres "Mi viaje a las Cortes" i "Vida literaria". Serra va formar part de la "Junta de Materias eclesiásticas", constituïda el 22 d'abril de 1811, va participar en l'elaboració de la Constitució de 1812 (aprovada el 19 de març, per això el seu apel·latiu de "la Pepa") i, sobretot, en el debat i posterior elaboració del decret sobre l'abolició de la Inquisició que es va iniciar el 5 de gener de 1813 i va acabar un mes després. Destaca la seua intervenció en la sessió del 25 de gener, la qual va ser publicada eixe mateix any a Cadis⁷ i posteriorment contestada a través d'altres publicacions⁸ pels sectors

⁶ LA PARRA LÓPEZ, Emilio: "Joaquín L. Villanueva en el debate sobre la Inquisición de las Cortes de Cádiz", en *Valencianos en Cádiz. Joaquín Villanueva y el grupo valenciano en las Cortes de Cádiz*, Cádiz, Fundación Municipal de Cultura, 2008 (pp.287-302)

⁷ SERRA, Francisco: *Dictamen del señor don Francisco Serra, presbítero, bibliotecario de la Real y Arzobispal de la ciudad de Valencia, diputado por aquella provincia, sobre el artículo primero del proyecto de decreto de los tribunales protectores de la religión: expuesto en la sesión de 25 de enero de 1813*, Cádiz, Imprenta de D. Diego García Campoy, 1813.

⁸ J.M. (Joaquín Mas): *Carta sobre la facultad del Papa de absolver a todos los fieles: en vista de la opinión del señor Don Francisco Serra, en su dictamen a las Cortes Extraordinaria*, Valencia, Imprenta de D. Benito Monfort, 1813. Aquest escrit va ser refutat per Serra amb una altra publicació: *Carta de Don Francisco Serra a don J.M. en contestación a las reflexiones sobre su dictamen relativo á inquisición*, Valencia, Imprenta de D. Benito Monfort, 1813.

ALEGRE, Francisco Xavier: *Reflexiones sobre el dictamen dado en el agosto congreso nacional, por el presbítero señor Don Francisco Serra, diputado de Cortes, para la extinción del Tribunal de la Inquisicion, que hace y dedica á sus conciudadanos el Dr. D. Francisco Xavier Alegre, presbítero y rector del lugar de Arcos, Obispado de Segorbe*, Valencia, imprenta yernos de José Estevan, 1813.

J.M.M.: *Carta de un individuo del claustro de Teología de la Real Universidad de Sevilla a un señor párroco de una pequeña población impugnando el dictamen del Sr. D. Francisco de Serra presbítero, bibliotecario de la Real y Arzobispal*

més reaccionaris, també anomenats en l'època "ultramontanos". La intervenció de Serra incideix en considerar al Papa com a cap de l'església, però també destaca l'obligació de respectar els acords de les actes i cànons dels diferents concilis. Aquells que històricament han considerat al Papa com a bisbe de Roma i, per tant, amb plena jurisdicció en la seua diòcesis, però sense potestat per a intervenir en les altres diòcesis on el bisbe titular exerceix la seua jurisdicció. Açò suposaria que el Papa no ha pogut donar jurisdicció episcopal als inquisidors fora de la diòcesi de Roma, perquè ell no la tindria. D'aquesta manera la Inquisició no podria actuar i, per tant, qualsevol actuació seria il·legal.

Tant Serra com Villanueva i altres "janseanistes" el que pretenien era abolir la Inquisició com a institució, però no qüestionaven el seu fonament ni la seua finalitat. Consideraven que la Inquisició atemptava contra l'autoritat reial i la dels bisbes, perquè depenia directament de Roma, i que també era contrària a la tradició històrica espanyola (Concilis de Toledo, Les Partides del rei Alfons X), ja que les lleis antigues donaven als bisbes la competència de jutjar les causes de fe. A més, la finalitat primera de la Inquisició, que era vetlar pel manteniment de la religió catòlica, no tenia cap sentit amb la nova constitució, perquè l'Estat s'encarregaria de la seua protecció. L'article 12 de la constitució de 1812 així ho reflectia:

"La religión de la Nación española es y será perpetuamente la religión católica, apostólica, romana, única y verdadera. La Nación la protege por leyes sabias y justas y prohíbe el ejercicio de cualquier otra"

Per altra banda, amb la declaració de la llibertat d'impresca, una altra de les seues funcions, el control i la censura de publicacions, hi havia desaparegut. A partir d'ara, també l'Estat s'encarregaria de garantir eixa llibertat, en part restringida, perquè es prohibiren els llibres que atacaren el dogma o la disciplina de l'església.

Serra i Villanueva van utilitzar arguments eclesiàstics per a suprimir la Inquisició i van relegar a un segon terme els arguments estrictament polítics (garantia dels drets individuals, principi de divisió de poders, ...). Aquests darrers seran els arguments esgrimits pels diputats liberals, els quals incidiran sobretot en els aspectes més negres de la Inquisició com l'ús de la tortura, presó secreta i incomunicada, anonimat dels denunciants i confiscació dels béns. Tot això contrari a la legislació civil.

Finalment, el 22 de febrer de 1813 s'aprovava el "*Decreto para la abolición de la Inquisición y establecimiento de los tribunales protectores de la Fe*". La Inquisició com a institució desapareixia, però no la seua missió de control que passava a dependre dels bisbes i de les autoritats civils. L'hora de la llibertat religiosa encara no havia aplegat.

A més de les sessions a les Corts, l'activitat política també solia traslladar-se a les tertúlies nocturnes i als passejos pels racons de la ciutat. Allí els diputats tantejaven les opinions dels altres tertulians i intentaven convèncer-los amb els seus arguments. De les tertúlies destaca la que es realitzava a la casa del bisbe de Mallorca, Bernat Nadal, on solien acudir assíduament Joaquim Villanueva i Francesc Serra. En una d'elles, on es tractava el tema de la Inquisició, Villanueva va insistir al seu amic Serra que donara la seua opinió. Encara

de la ciudad de Valencia, Diputado por aquella Provincia, sobre el artículo primero del proyecto de Decreto acerca de los Tribunales protectores de la Religion, expuesto en la sesión de 25 de Enero de 1813, Sevilla, Imprenta de D. Anastasio López, 1814.

que al principi Serra volia quedar-se al marge⁹, finalment va entrar en la conversa i va exposar els seus raonaments:

*"... No siendo el papa obispo universal de todas las diócesis de la Iglesia, no puede delegar en ellas a los inquisidores la autoridad episcopal ordinaria que no tiene fuera de Roma; y por consiguiente que así es nulo e ilegítimo en el orden civil el establecimiento de este tribunal en España por haver faltado en ello la anuencia de las cortes; así es también nulo e ilegítimo en el orden eclesiástico, por ser los inquisidores meros delegados del papa a quien según los cánones no le compete en España la autoridad episcopal ordinaria que les ha delegado..."*¹⁰

Des de la inauguració fins a la cloenda, les Corts Generals i Extraordinàries van tindre dues seus: el teatre de l'illa de León, del 24 d'octubre de 1810 al 20 de febrer de 1811, i l'església de Sant Felip Neri de la ciutat de Cadis, del 24 de febrer de 1811 al 20 de setembre de 1813. Posteriorment, l'1 d'octubre de 1813, va tindre lloc la sessió inaugural de les Corts ordinàries, també a la ciutat de Cadis, de les quals Francesc Serra va ser diputat suplent¹¹. El 15 de gener de 1814, acabada la guerra del francès, les Corts tornaren a Madrid.

3.- La persona i els seus orígens.

Sobre la persona i orígens de Francesc Serra han hagut moltes incògnites. Si repassem els textos on es fa referència a la seua persona (documentació de les Corts, títols acadèmics, biografies, producció literària, ...) observarem que sempre apareix anomenat com Francesc Serra, sense el segon cognom. Tan sols hem trobat, entre la bibliografia consultada, dues obres on se li afeg el segon cognom: la de José Mª García León¹² on apareix com a Francisco Sierra Jiménez (amb el cognom castellanitzat) i a la de Carlos Navarro Granell¹³, com a Francisco Serra Campos. No obstant això, cap d'aquestes dues versions, segons demostrem documentalment més endavant, es correspon amb el llinatge de Francesc Serra. De la resta de la seua vida tampoc tenim gran cosa, llevat dels apunts biogràfics que Justo Pastor Fuster ressenya en la seua obra¹⁴:

"D. Francisco Serra: Nació en Chilches, gobernacion de Castellon de la Plana, reino de Valencia, estudió filosofía y teología en esta Universidad, dando las mayores pruebas de su agudo ingenio y de amor á

⁹ "... Resistíase a hablar en esto el comedido Serra, alegando que se había propuesto no dar dictamen acerca de la inquisición, mayormente desde que su confesor, que era un frayle observante, le había instado para que sobre ello guardara silencio ..." VILLANUEVA, J.L.: *Vida literaria*, cap. XLIV, p. 382.

¹⁰ Ibidem, p. 395.

¹¹ Archivo Congreso de Diputados: Documentación electoral, 5, nº 17.

¹² GARCÍA LEÓN, José M^a: *Los diputados doceañista: una aproximación al estudio de los diputados de las Cortes Generales y Extraordinarias*, Cádiz, Ayuntamiento, 2006. L'autor pren les dades d'un padró de l'època.

¹³ NAVARRO GRANELL, Carlos: *Historia de Chilches (Real Villa y Baronía)*, Valencia, editado por el autor, 1995 (p. 263). Aquesta obra adoleix de referències sobre les fons arxivístiques consultades per l'autor; per tant, no podem saber l'origen de les dades que oferix ni la fiabilitat que puguen tindre.

¹⁴ FUSTER, Justo Pastor: *Biblioteca Valenciana de los escritores que florecieron hasta nuestros días con adiciones y enmiendas a la de D. Vicente Ximeno*, Valencia, Imprenta José Ximeno, 1827 (pp. 376-378)

las letras, dedicándose con el mayor esmero al conocimiento de la lengua latina y castellana, que hablaba con mucha propiedad, y haciendo sus delicias la lectura de los mejores libros del siglo de Augusto.

Fue Maestro de retórica en el Seminario de Nobles de San Pablo permaneciendo en este destino hasta el año 1779, en que apreciadores de su mérito D. Alejandro de Vallejo y Velasco, Señor de la Torre de Ovilla, Caballero de la Orden de Santiago etc. y su cuñado D. José de Alcedo y Llano, Colegial mayor en el de S. Ildefonso de Alcalá d'Henares, y Canónigo de la Metropolitana de Valencia, le rogaron se trasladase á su casa y familia en clase de preceptor y maestro de humanidades de D. José Elías de Vallejo y Alcedo, hijo y sobrino de aquellos (...)

Informado de su merito el Excmo. Sr. Conde de Puñonrostro, le agradeció con un beneficio en la Parroquial de S. Salvador de Valencia, y poco despues el Exmo. Sr. D. Francisco Fabián y Fuero, Arzobispo de la Diócesis, le nombró Bibliotecario de la pública que havia en el palacio arzobispal. Más amante de las ciencias que de los honores y riquezas, nunca aceptó los ofrecimientos bien seguros, que mas de una vez se le hicieron, de varias prebendas canonicas de Valencia.

Declarada y tenazmente empeñada la guerra llamada de la independencia, fue elegido para vocal en las Cortes extraordinarias que se celebraron en Cádiz. Concluído este encargo pasó a Madrid, y atacado de una aplopegía¹⁵ á las dos de la tarde del 29 de Marzo de 1814, murió á las nueve de la misma"

Sabem que Francesc Serra va estudiar Filosofia i Teologia a la Universitat de València i va obtenir els títols de Batxiller en Filosofia i "Maestro en Artes" en 1764, i Batxiller i Doctor en Teologia l'any 1768¹⁶. També va opositar a la càtedra de Filosofia els anys 1770 i 1771¹⁷. Probablement és durant aquests anys quan coincideix amb Joaquim Llorenç Villanueva i s'origina l'amistat que conserven fins a la fi dels seus dies.

Encara que sabíem alguna cosa dels seus estudis, vida professional i la seua participació a les Corts de Cadis, no teníem a penes informació sobre els seus orígens. No comptàvem amb ninguna prova documental, a banda de l'obra de Justo Fuster, que indicarà clarament que era natural de Xilxes, fonamentalment perquè a l'arxiu parroquial de l'Assumpció de Xilxes no es conserva documentació anterior a 1776¹⁸.

Després de no pocs esforços, vam localitzar a l'Arxiu Diocesà de València un document que aclaria una gran part de les incògnites que teníem sobre els primers anys de la vida de Francesc Serra; es tracta de l'expedient obert el 10 de juliol de 1774 per a poder convertir-se en prevere¹⁹. Abans de prendre les ordres

¹⁵ Íctus cerebral.

¹⁶ Arxiu de la Universitat de València: llibres 31 (1764) i 32 (1768).

¹⁷ Ibidem: Mèrits dels opositors a càtedres, llibre 117 (f. 91r-91v)

¹⁸ El fons antic de l'arxiu parroquial de l'Assumpció de Xilxes el componen un llibre de batejos (1804-1839) i un índex de batejos i matrimonis que abarca des de 1776 fins a 1930. Cap dels dos llibres ens podia donar notícies sobre el naixement de Francesc Serra. (Vid. VALLS PLANES, Ferran: *L'església parroquial de l'Assumpció (Xilxes). Estudi històric i artístic*, Xilxes, Associació Cultural Ràfol, 2003, pp. 27-29)

¹⁹ Arxiu Diocesà de València: Órdres, Caixa 45, exp. 24. "*Diligencias de legitimidad, limpieza de sangre, vida y costumbres de el Doctor Francisco Serra, natural de Chilches en Tortosa, para recibir la primera tonsura*". Agraïsc al

sagrades era preceptiu l'obertura d'una investigació sobre els ascendents del futur religiós, per a esbrinar si tenia algun avantpassat jueu, morisc o que haguera estat perseguit per la Inquisició i, al mateix temps, comprovar si els antecedents familiars eren els adequats (si era fill legítim, si els pares estaven casats d'acord amb el ritu catòlic, si havien comés algun delictes, si tenien bona fama,...). Amb eixe motiu, des de l'arquebisbat es demana a cadascun dels rectors de les parròquies on ha residit informació sobre la seua conducta, a la qual ha d'acompanyar el testimoniatge de 3 parroquians sobre ell i la seua família i, també, una còpia certificada de les actes de baptisme del sol·licitant i dels seus pares i avis. Quan s'obri l'expedient, Francesc Serra és mestre de llatinitat al Real Seminari de Nobles de València i expressa la seua voluntat de ser prevere "*para satisfacer sus deseos de servir a Dios, como porque una parte de su obligación en el Seminario, mientras no este ordenado agrava a sus compañeros*". D'aquest expedient hem extret la informació que segueix.

Francesc Serra i Alberti, va nàixer a Xilxes el 17 de novembre de 1746, entre les onze i dotze de la nit. Era fill de Francesc Serra Pérez i de Maria Alberti Melchor, ambdós naturals de Xilxes. Era nét, per part paterna, de Joseph Serra Rius, natural de Xilxes, i de Josepha Pérez Gil, natural de Faura; per part materna, de Miquel Alberti Canelles i de Tomasa Melchor Roig, tots dos naturals de Xilxes. Va ser batejat al dia següent amb els noms de Francesc Vicent Joan i foren els seus padrins Vicent Campos i Francesca Sans.

Va viure en Xilxes fins als 9 anys, en què es va traslladar a la vila de Morvedre, possiblement per a continuar els seus estudis. Això no obstant, el 26 de juny de 1758 rep el sagrament de la confirmació en la parròquia de l'Assumpció de Xilxes, de mans de Francesc Borrull, bisbe de Tortosa. En 1760, quan tenia 14 anys, va passar a València "*a causa de estudios*" (ingrés en la Universitat?) i es va establir primer en el barri de la parròquia de Sant Nicolau i, posteriorment, en el de Sant Esteve.

Queda clar que, per a realitzar aquesta carrera, Francesc Serra i la seua família haurien de gaudir de bona situació econòmica i estar ben relacionats. Tenim dades que ens confirmen que tant l'avi de Serra com son pare van exercir càrrecs en diferents governs municipals de Xilxes²⁰. També Serra era nebot de Carles Melchor²¹, doctor en Teologia, Fiscal de la Cúria eclesiàstica de València i beneficiat de la catedral d'eixa ciutat. És molt probable que influïra en la direcció dels estudis de Serra i que l'encaminara cap a la vida eclesiàstica. El que sí que està provat és que Carles Melchor li va proporcionar l'estabilitat econòmica que Serra necessitava per a convertir-se en prevere. Al seu testament atorgat a València, davant el notari Carles Francesc Paris, el 18 de maig de 1773, uns dies abans de la seua mort, li va deixar al seu nebot tots els béns mobles i l'usdefruit dels béns immobles mentre no aconseguira un benifet:

personal de l'arxiu, en especial a l'arxivera Inés López Moral, les facilitats i orientacions en la consulta de la documentació.

²⁰ Miquel Alberti va ser regidor (1731) i amotacén (1732). Joseph Serra, oncle seu, va ser "*fiel de fechos*" durant els anys 1746-47 i 1753. Francesc Serra, son pare, va ser tinent d'alcalde en 1737. (AHMCs: Governació)

²¹ Carles Melchor era germà de Tomasa Melchor, àvia materna de Francesc Serra. Des del seu càrrec a la catedral de València va vetlar per la parròquia del seu poble. Va sufragar un grup escultòric, obra de Josep Esteve Bonet (1766), per a l'altar del Crist de la Jonquera i va afavorir l'adquisició en 1763 del retaule barroc de la Capella de la Mare de Déu dels Desemparats de València per a l'església de Xilxes. (Vid. VALLS PLANES, Ferran: *op. Cit.*, p.9, 32-33).

*"... nombro por mi unico y universal heredero al Dotor Francisco Serra, vecino d'esta Ciudad, mi sobrino, para que goce, disfrute y herede los bienes recayentes en mi Patrimonio y herencia disponga de todos los muebles, ropa, dinero y derechos de recobrar si recayéren en mi herencia, â su libre y espontanea voluntad, como cosa suya propia. Pero por lo tocante â los bienes raices de tierras ô censos que le pertenecieren como recayentes en mi herencia, deberá usufructarles tan solamente dicho Dotor Francisco Serra, mientras no tuviese conveniencia ô Prebenda Eclesiastica de que poderse mantener..."*²²

Uns anys després, el 2 d'octubre de 1784²³, amb l'ajut del comte de Puñonrostro, obté un benifet a l'església del Salvador de València, amb la qual cosa deixa d'usdefruitar els béns del seu oncle, els quals, a partir d'eixe moment, serviran per a fundar una obra pia en la població de Xilxes, segons la voluntat de Carles Melchor²⁴.

La resta de la seua vida professional ja la coneixem: mestre al Col·legi de Nobles de Sant Pau, bibliotecari de la biblioteca arquebisbal de València i, finalment, diputat a les Corts. Ara bé, de Francesc Serra com a persona a penes tenim dades, tan sols allò que relata en les seues obres Joaquim Llorenç Villanueva, amic i company a les Corts. Segons es desprèn, era una persona reservada, de caràcter modest però amb una sòlida base intel·lectual, la qual feia servir per a fonamentar els seus arguments i rebatre els dels altres.

Francesc Serra va morir el 29 de març de 1814 a la ciutat de Madrid, on residia des que les Corts s'havien traslladat de Cadis a Madrid. Uns mesos abans, l'11 de desembre de 1813, es firmava entre Espanya i França el Tractat de Valençay pel qual Napoleó acceptava la suspensió d'hostilitats i el retorn de Ferran VII al tron d'Espanya. El 24 de març de 1814 el rei va travessar el riu Fluvià, que aleshores separava les tropes franceses de les espanyoles, procedent del castell de Valençay on havia estat pres des de l'inici de la guerra. De camí a la Cort, va passar uns dies a la ciutat de València, on el 4 de maig, amb el suport dels absolutistes, va signar un decret pel qual derogava la Constitució de 1812 i tots els altres decrets aprovats per les Corts durant la seua absència. Tota l'obra legislativa de les Corts de Cadis va quedar anul·lada i els seus escrits prohibits. Eixe va ser el cas, entre d'altres, de l'edició del dictamen sobre el projecte de decret sobre els tribunals protectors de la religió de Francesc Serra, els quals van ser considerats contraris a la religió i a l'Estat per un edicte de la Inquisició, que tornava a estar activa²⁵. A partir d'aquell moment s'obri un període de censura i repressió, els efectes del qual Serra ja no els va viure, però sí que van arribar al seu amic Villanueva i a tots aquells polítics i diputats liberals o amb idees reformistes que participaren en les Corts de Cadis. Uns varen ser empresonats i els altres van haver de prendre el camí de l'exili a l'espera de vents més propicis per al constitucionalisme.

²² Arxiu del Regne de València (d'ara endavant A.R.V.): Protocols Notarials. Sig.: 7271.

²³ A.R.V.: Batllia, lletra A. Expedient d'amortització 1.777.

²⁴ "... Pero luego que la obtuviese (la prebenda), deberá cesar dicho usufructo y fundarse en la Villa de Chilches una Administracion perpetua para la celebración de una Fiesta el dia del Señor San Carlos Borromeo en la Yglesia de dicha Villa, á honor de dicho Glorioso Santo, con Misa cantada. Y lo restante de dicha renta se distribuya anualmente en una Doncella de la Linea de mi, dicho otorgante, que justificáre ser mas próxima, para ayudar a tomar estado..." (A.R.V.: Prot. Not. Sig.: 7271).

²⁵ "Edicto de la Suprema y general Inquisición, en el que anotan, y señaladamente se condenan como contrarios á la religión y al Estado las obras ó folletos que en estos últimos tiempos se han impreso" (22 de juliol de 1815).

4.- Bibliografia.

- FUSTER, Justo Pastor: *Biblioteca Valenciana de los escritores que florecieron hasta nuestros días con adiciones y enmiendas a la de D. Vicente Ximeno*, València, Imprenta José Ximeno, 1827 (pp. 376-378)
- HERNANDO SERRA, Mª Pilar: *El Ayuntamiento de Valencia y la invasión napoleónica*, València, Universitat de València, 2004.
- HIGUERUELA DEL PINO, Leandro: "La Iglesia y las Cortes de Cádiz", en *Cuadernos de Historia Contemporánea*, vol. 24 (2002), pp. 61-80.
- RAMÍREZ ALEDÓN, Germán (ed.): *Valencianos en Cádiz. Joaquín Villanueva y el grupo valenciano en las Cortes de Cádiz*, Cádiz, Fundación Municipal de Cultura, 2008.
- VILLANUEVA, Joaquín Lorenzo: *Vida literaria o Memoria de sus escritos y de sus opiniones eclesiásticas y políticas y del algunos sucesos notables de su tiempo*, Londres, Mcintosh, 1825
- VILLANUEVA, Joaquín Lorenzo: *Mi viaje a las Cortes*, Madrid, Imprenta Nacional, 1860.